

Frilufsloven, allemannsretten og friluftsvett

I 2007 kunne frilufsloven feire sin 50 – års dag. Før loven kom var reglene om fri ferdsel i utmark basert på sedvanerett. Utgangspunktet for lovens ”fødsel” var at befolkningen, særlig i byområder ønsket en bedre tilgang til strandsonen og friluftsområder.

Konflikten den gang som nå var eierinteresser mot allmennhetens ferdsel. Stortinget vedtok frilufsloven i 1957 og vi fikk dermed allemannsretten lovfestet.

Lovens formålsparagraf er som følger:

Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennheten rett til ferdsel, opphold, mv. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.

Friluftsliv og ferdsel i naturen, enten det er ved kysten, i skogen eller på fjellet er fortsatt en utbredt fritidsaktivitet i Norge. Allemannsretten er viktig for at vi også i fremtiden skal kunne delta i friluftslivsaktiviteter. Uavhengig av hvem som eier grunnen, sikrer allemannsretten oss rett til ferdsel, opphold og aktiviteter. Du kan altså gå til fots på utmark hele året, sykle eller ri på vei eller sti i utmark, padle og ro på sjøen, innsjøer eller elver, oppholde deg, raste, telte, fiske fritt i sjøen, bade plukke bær eller sopp. For en turgåer er det viktig å være klar over at det er flere restriksjoner knyttet til opphold enn til ferdsel. Loven skiller også mellom utmark og innmark.

Allemannsretten gir deg mange rettigheter, men det følger også med mange plikter. Ut i fra lovens formålsparagraf vektlegges naturgrunnlaget spesielt. Du er pliktig til å opptre varsomt og hensynsfullt slik at vi får en positiv samhandling mellom friluftsfolk, andre brukere og grunneiere, samtidig som naturgrunnlaget skal vernes og aktiviteten skal være miljøvennlig. Begrepet naturgrunnlag favner vidt. I tillegg til selve naturgrunnlaget med dyr og planter, omhandler loven også miljøverdier som ren luft, rent vann, landskap, stillhet og ro. Hvis du bryter lovens forutsetning i forhold til hensynsfull atferd har grunneieren lov til vise deg bort.

Hva er innmark og utmark?

Du skal kunne vurdere om et areal er innmark eller utmark ut i fra synlige, faktiske forhold på stedet. Utmark er udyrka mark og omfatter det meste av vann, strand, myr, skog og fjell. Innmark er den private sonen rundt bolighus og hytter, dyrket mark, eng, plantefelt og kulturbeite.

En bolig- eller hyttetomt regnes i utgangspunktet som innmark, deler av større bebygde tomter vil som oftest betegnes som utmark med rett til ferdsel. En grunneier har ikke rett til å vanskeliggjøre allmennhetens rett til ferdsel ved å sette opp fysiske hindringer eller skilt. Det er heller ikke lov å ”privatisere” utmark ved å sette opp flaggstenger, sitteanordninger eller lignende.

Allemannsretten og friluftsliv i fjellet

Ferdsl

Du har som tidligere nevnt ganske vide muligheter for ferdsel i naturen, mens det er flere restriksjoner knyttet til opphold. I fjellet er det generelt tillatt å ferdes i fjellet året rundt. Vær imidlertid oppmerksom på at det kan finnes ferdselsrestriksjoner i bestemte tidsperioder; for eksempel ved villreinens kalvingsområder.

Hvis du ønsker å sykle eller ri i fjellet er dette tiltatt, men det forutsettes at det skjer hensynsfullt og varsomt. Sykling og riding på innmark, herunder setervoller er ikke tillatt uten grunneiers samtykke og dette gjelder uansett årstid. Vær oppmerksom på at kommunen kan forby sykling eller riding på nærmere angitte strekninger. Dette kan være steder med stor utfart og hvor det oppstår konflikter mellom syklende, ridende og turfolk til fots. Hvis syklingen eller ridingen går utover hensynet til naturen, eksempelvis terrengslitasje kan det legges restriksjoner på aktiviteten.

Å kjøre med hundespenn nevnes ikke eksplisitt i frilufsloven, men det legges til grunn at hundespenn må holde seg til veg eller sti i sommersesongen, men kan på fjellet brukes overalt. Ved tilstrekkelig snødekke kan kjøring med hundespenn sidestilles med ferdsel til fots når det ikke volder nevneverdig skade.

På sjøen, på ferskvann og på elver kan du ferdes fritt med kajaker, kano eller robåt. Bruken av motorbåter har spesielle regler. Hvis du ønsker å legge til land kan du gjøre dette for et kortere tidsrom på utmarksarealer. Frilufsloven har spesielle regler for ferdselskultur og disse forutsetter at du opptrer hensynsfullt og ikke volder ulempe for andre brukere av sjøen, innsjøen eller elva. Fiskegarn og andre fiskeredskaper som brukes til fiske må ikke røres.

Opphold

Det er flere restriksjoner til opphold enn til ferdsel. Du kan raste fritt i utmark, mens på innmark må du ha tillatelse fra grunneier. Rasting i utmark forutsetter imidlertid at dette ikke fortrenger eller er til ulempe for andre.

Generelt sett kan du fritt telte i utmark i 2 døgn uten tillatelse fra grunneier.

Skal du telte i mer enn 2 døgn kreves det tillatelse fra grunneieren. På fjellet og langt fra områder med bosetting kan du imidlertid telte utover 2-døgn. Selv om du har rett til å telte skal dette ikke skje til fortrengsel eller ulempe for andre. Hva som er "fortrengsel og ulempe for andre" er en skjønnsmessig avveining mellom ulike brukeres interesser, så her må du bruke din sunne fornuft.

Det er imidlertid en forutsetning at det er en minsteavstand på 150 meter mellom telt og bebodd hus eller hytte. Avstandskravet gjelder bebodd hus eller hytte.

Hvis du har slått opp teltet nærmere enn 150 meter og det viser seg at hytta er bebodd er det ditt ansvar å flytte teltet. Avstandskravet må også vurderes ut i fra terrengformasjoner. En kolle eller tett vegetasjon mellom hytte og telt kan bidra til at avstanden på 150 meter må aksepteres, mens det i mer åpent terreng kan være nødvendig med en større avstand.

Friluftsløven gir hjemmel til å regulere telting i høyfjellsområder under villreinjakta, da telting kan være til vesentlig ulempe for jaktutøvelsen.

Du kan bade i sjøen eller i vassdrag fra strand i utmark, men det er et krav om at dette skal foregå i rimelig avstand fra bebodd hus eller hytte. Også i forhold til bading må det brukes skjønn for å avgjøre om aktiviteten er til fortrensel eller ulempe for grunneier eller andre brukere av sjøen eller vassdraget.

I utmarka kan du sanke bær, plukke sopp eller blomster. Det er ikke tillatt å plukke umodne multer. I nord Norge er det spesielle regler for multeplukking. Der kan grunneieren ha enerett på bærene hvis disse har en økonomisk betydning for vedkommende.

Når du er innenfor et verneområde så kan det være spesielle regler knyttet til høsting.

Disse må du kjenne til på forhånd. Husk også på at en del planter er truet eller fredet – la disse stå i fred!

Fiske i sjøen er en del av allemannsretten, mens fiske i elver og vassdrag ikke er det.

Skal du fiske etter laks eller ørret i vann og vassdrag i fjellet må du sørge for å ha fiskekort. For barn og unge under 16 år er det fritt fiske i deler av året. Det kan også være spesielle lokale regler i forhold til fiske og før starter å fiske må du sette deg inn i reglene som gjelder på stedet. Pass på at du tar forholdsregler når du fisker slik at du ikke er med på å spre fiskesykdommer.

Organisert og kommersiell ferdsel

Når noen tjener penger på å tilby ulike friluftslivaktiveter vil dette være en organisert og kommersiell ferdsel. DNT er en aktør i dette markedet, et marked som er økende.

Allemannsretten omfatter også organisert ferdsel, men friluftsløven setter en grense for allemannsretten ut fra ferdselens og oppholdets omgang. Det vesentligste er om arrangementet gir en så stor sammenstimling av folk at det kan medføre skade eller ulempe. I så fall kreves samtykke fra grunneier. Dette er selvsagt et spørsmål om skjønn, men for å unngå konflikter vil det være nyttig å drøfte dette med grunneier på forhånd.

Ferdselsreguleringer

Friluftsløven gir muligheter til å iverksette tiltak som letter eller styrer ferdselen.

I fjellet er turistforeningens velkjente røde T-er et typisk merkingstiltak som både letter og styrer ferdselen. Denne type tilrettelegging kan bare gjøres med grunneierens samtykke.

Vanligvis blir denne type saker løst i minnelighet mellom grunneiere og den interesseorganisasjon/kommune som ønsker tilrettelegging i form av merking eller varding.

I tillegg til merking gir også friluftsløven hjemmel til andre typer terrenginngrep, eksempelvis bygging av bruer eller klopper. Miljøverndepartementet har videre lagt til grunn at denne bestemmelsen også gir mulighet for å tillate maskinpreparering av skiløyper.

Denne type ferdselsreguleringer har mange fordeler. Først og fremst bidrar rutemerkingen til sikkerhet i fjellet for vandrere. Vi vet at svært mange følger merkede ruter. Dette gir forvaltningen en mulighet til å styre ferdselen utenom sårbare naturområder.

I de seinere årene har det vært saker hvor grunneiere har nektet merking av løyper, eksempelvis kvisting av skiløyper. Det er ulike grunner til at grunneiere ikke ønsker denne merkningen, bl.a. forstyrrelser i deres jaktterreng eller forsøpling på enkelte lokaliteter. I denne sammenhengen er det derfor viktig å minne om at allemannsretten inneholder både rettigheter og plikter, og at det av denne følger at man alltid skal opptre varsom og hensynsfullt slik at man ikke er til ulempe for andre mennesker eller påfører naturen skade.

Ta med deg friluftsvettet ut på tur!

Nordmenn har gjennom generasjonen deltatt aktivt i friluftsliv og det er en del av vår felles nasjonale identitet. Friluftsløven og allemannsretten gir oss unike muligheter til å gå på tur der vi ønsker, uavhengig av hvem som eier grunnen. Den beste måten å opprettholde og styrke allemannsretten på er å engasjere seg i friluftslivsaktiviteter, samtidig som vi øker bevisstheten om hvilke plikter denne rettigheten også medfører. Her kommer man langt med god folkeskikk og sunn fornuft!

Ta med deg disse huskereglene på tur, men ikke pakk dem ned i sekken:

- Hold deg på utmarksarealer
- Respekter ferdselsregler i friluftsliv- eller naturvernområder
- Pass på at du ikke forvolder skade på vegetasjon og terreng, samt forstyrrer dyre- og fuglelivet, spesielt i yngle- og hekketid
- Ta hensyn til andre brukere – de setter også pris på privatlivets fred
- Husk avstands- og tidsperspektiv ved telting
- Bruk etablerte raste- og bålplasser, vær spesielt obs på bålrensingsforbudet!